

Заклади культури України, зруйновані та знищені окупантами в перебігу російсько-української війни

Зазіхнувши на існування України як незалежної суверенної держави, Російська Федерація цілеспрямовано атакує об'єкти української культурної інфраструктури, культурні цінності. Україна є стороною **Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 року**. Відповідно до Конвенції *культурними цінностями є:*

- a) цінності, рухомі чи нерухомі, які мають велике значення для культурної спадщини кожного народу, такі як пам'ятники архітектури, мистецтва або історії, релігійні або світські, археологічні розташування, архітектурні ансамблі, визначені як такі, що становлять історичний або художній інтерес, твори мистецтва, рукописи, книги, інші предмети художнього, історичного чи археологічного значення, а також наукові колекції або важливі колекції книг, архівних матеріалів або репродукцій цінностей, зазначених вище;
- b) будівлі, головним і фактичним призначенням яких є збереження або експонування рухомих культурних цінностей, зазначених у пункті (a), такі як музеї, великі бібліотеки, сховища архівів, а також укриття, призначені для збереження в разі збройного конфлікту рухомих культурних цінностей, зазначених у пункті (a);
- c) центри, в яких є значна кількість культурних цінностей, зазначених у пунктах (a) і (b), так звані «центри зосередження культурних цінностей».

Інтеграційну й мобілізаційну місію культури добре усвідомлює агресор, який сподівається нав'язати в Україні антикультуру «руського міра». Ненависть ворога до цінностей нашої країни вилилася в акти нищення та вандалізму, яких зазнали українські театри й будинки культури, бібліотеки й концертні зали. Чимало з них є пам'ятками історії чи архітектури, оригінальними інженерно-технічними спорудами, привабливими туристичними локаціями. Вони були цінні як об'єкти, а також як осередки духовного й мистецького життя українців.

Заклади культури, що зазнали шкоди у війні за ці півтора місяця 2022 р., є фактично в кожній області України, куди долітали російські ракети та бомби:

27 лютого 2022 р. унаслідок російського авіаудару частково зруйновано Чернігівський обласний молодіжний центр. Кінотеатр діяв у двоповерховій будівлі від часу її зведення 1939 р. й до 2017 р. Споруда зі своєюрідною впізнаваною білою колонадою була пам'яткою архітектури місцевого значення (охоронний № 76-Чг).

1 березня 2022 р. два ракетні удари ворога поцілили у важливий об'єкт культурної інфраструктури столиці та всієї України – Київську телевізійну вежу. Найбільше постраждали трансформаторна підстанція й верхня частина телевежі, де розміщено апаратні українського телебачення. Утім, трансляцію українського мовлення телевізійники забезпечили того самого дня через супутникові платформи, кабельні мережі та інтернет. Телевежа, зведена в 1968–1973 рр., була найвищою спорудою в Україні й інженерно-архітектурною візитівкою м. Києва.

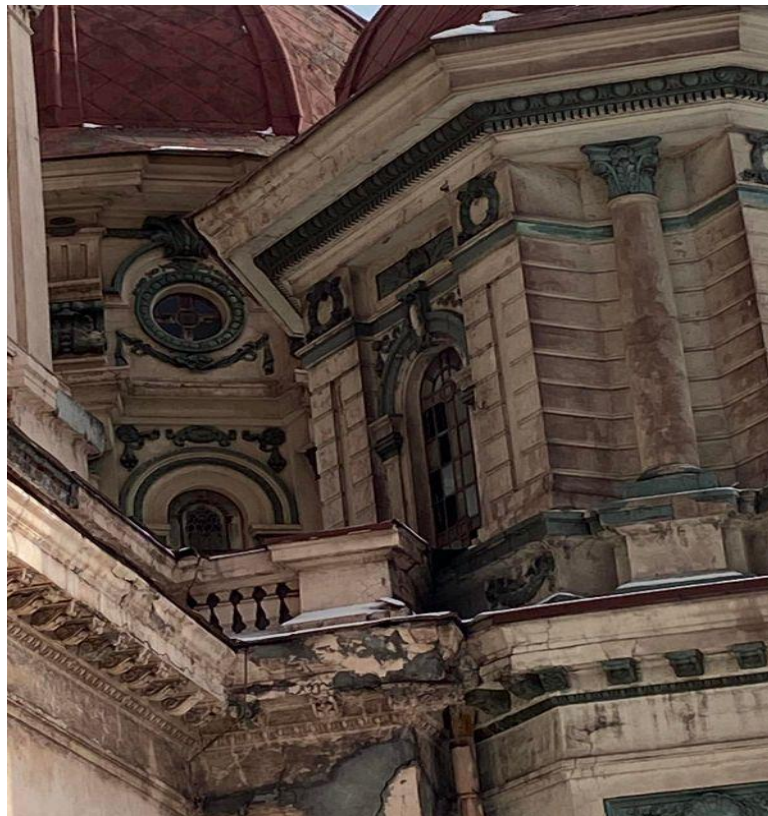
2 березня 2022 р. вибухова хвиля вразила Державну наукову бібліотеку ім. В.Г. Короленка в м. Харкові. Ця старовинна будівля, зведена в 1899–1901 рр., була пам'яткою історії, архітектури та містобудування місцевого значення (охоронні №№ 91, 7154-Ха). Уражено не лише фасад, а й частину сховищ бібліотеки та її інтер'єри.

6 березня 2022 р. безперервні російські обстріли й бомбардування м. Маріуполя завдали значних пошкоджень Міському палацу культури: обпалено фасад і деякі приміщення, частково обвалився дах. Така сама доля спіткала чимало закладів культурної інфраструктури міста, яке героїчно тримає російську облогу. Однак збитки, заподіяні Міському палацові культури, тим прикріші, що його було оновлено й реконструйовано нещодавно, протягом 2021 р. в межах програми Президента «Велике будівництво».

11 березня 2022 р. ворог випустив ракети по м. Дніпру й уразив Дніпровський будинок органної та камерної музики. Установа містилась у Брянській (Миколаївській) церкві, зведеній у 1913–1915 рр. Пам'ятка архітектури національного значення (охоронний № 040024-Н), на щастя, встояла, хоча фасад і вікна значно пошкоджені.

15 березня 2022 р. у результаті ракетного обстрілу завдано шкоди театру «Київська мала опера» на історичній Лук'янівці. Усе віконне скло розбито, поруйновано фасад та інтер'єри. У цій споруді, зведеній на початку ХХ ст., колись містився Лук'янівський народний дім, діяв перший у Києві кінозал, згодом – Будинок культури трамвайно-тролейбусного управління. Це пам'ятка історії та архітектури місцевого значення (охоронний № 95-Кв).

16 березня 2022 р. російська авіація цілковито зруйнувала Донецький академічний обласний драматичний театр в центрі м. Маріуполя. У цей момент близько тисячі маріупольців рятувались у сховищах закладу – кількасот з них унаслідок бомбардування загинуло чи отримало травми різного ступеня тяжкості. Цей злочин проти українського цивільного населення російська армія вчинила свідомо, попри добре помітні з висоти попереджувальні написи російською мовою «ДЕТИ». Значною втратою для міста й української культури стала руйнація самого театру як пам'ятки архітектури (охоронний № 2056-Дн), яка навряд чи підлягає відновленню.

17 березня 2022 р. зазнав руйнації Центральний будинок культури м. Ірпеня Київської області – він наразі розорений і вигорілий зсередини, з проваленим дахом й оголеними чи потрошеними опорними конструкціями. В Ірпіні під час російської окупації в лютому – березні 2022 р. тією чи іншою мірою понівечено всі заклади культури, але цей – найбільше.

Вигнання окупантів з Київщини, Чернігівщини та Сумщини (а згодом і з інших українських областей) актуалізує проблему відновлення культурної інфраструктури – її працівники вже роблять це там, де можливо, зважаючи на потреби безпеки. Стан війни не означає, що культурні процеси в Україні можна поставити на паузу. Навпаки, функціонування закладів культури – важлива передумова зміцнення національної єдності та почуття причетності громадян до духовного скарбу своєї країни, а отже, запорука готовності відвойовувати її право на існування й перемагати ворога.

*Михайлова О. Ю., к.політ.н.,
головний консультант
відділу розвитку політичної системи
центру суспільних досліджень НІСД*